

очікуваних результатів навчання (майстерності) за допомогою індивідуалізованих схем навчання.

Компетентнісно-базоване навчання є ключем до забезпечення якості освіти, що дозволить сформувати в учнів необхідні навички після кожного освітнього циклу, які будуть необхідні для досягнення успіху в умовах глобальної конкуренції.

Ключові слова: якість освіти, забезпечення якості, освітній процес, компетентнісно-базована освіта.

Список використаних джерел

1. Sturgis, C., Casey, K. Quality principles for competency-based education. Vienna, VA: iNACOL, 2018. p. 13-18.

МІЖПРЕДМЕТНИЙ ПІДХІД У РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ У СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА ОЛЕКСАНДРИ САВЧЕНКО

*Дічек Наталія,
докт. пед. наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Освіта істотно впливає на формування особистісних якостей людини, її знань, умінь, світогляду, моральних переконань, культури. Сьогодні цей процес розпочинається у ході здобуття дитиною дошкільної освіти, а системності і компетентнісного виміру він набирає вже у початковій школі. Компетентність як універсальне динамічне поєднання вмінь, знань, навичок, способів мислення, ціннісних та ідейних орієнтирів особи, які дають їй змогу знаходити вирішення проблем у навчанні, нестандартних життєвих і професійних ситуаціях, стає в українській освіті, як і в країнах Європейського Союзу, новим мірилом людської освіченості.

В умовах глобалізованого інформаційного суспільства, невід'ємною характеристикою якого є швидка змінюваність обставин життєдіяльності і соціуму, і окремої людини, або як тепер прийнято казати, поява і кількісне зростання викликів часу, на перший план вийшла необхідність забезпечувати не стільки набуття сукупності знань, скільки здатність компетентно їх застосовувати для віднайдення відповідей на такі виклики. Тому в освітній практиці з 2000-х років узасаднилося поняття «ключові компетентності», які дослідники визначають як багатофункціональні і міжпредметні. Це поняття теж зазнає змін, оновлення відповідно до зміни викликів життя. Про це свідчить, наприклад, порівняння Рамкової програми ключових компетентностей для навчання протягом життя, що затверджувалися Європейським парламентом і Радою ЄС у 2006 р. та 2018 р. [6].

На нашу думку, все ж варто визнати, що без набуття компетентності «навчатися вчитися», яка у версії 2018 р. вже не так чітко визначена, як у варіанті 2006 р., (вона увійшла до компетентності «особиста, соціальна, навчальна») навряд чи можна досягти перших чотирьох, зазначених у Рамковій програмі [6].

Але «навчати вчитися» – це вже не таке й нове для української дидактики поняття. Звернення до наукової спадщини академіка Олександри Савченко засвідчує, що вже у 1979 р. у статті «Навчати дітей учитися» вона стверджувала: «щоб підготувати дитину до самостійного життя, необхідно, щоб школярі відчували потребу в знаннях, прагнули до оволодіння ними, ...навчити дитину вчитися – означає підготувати її до самостійного життя» [3, с. 74]. Обов'язковими умовами розвитку у дітей вміння вчитися вона визначила пробудження в них допитливості, спостережливості, зацікавленості навколишнім світом, бажання якомога більше знати і вміти, а засобами досягнення цього вважала засвоєння учнями раціональних прийомів навчальної діяльності завдяки розробленню системи відповідних вправ та вироблення в них навичок вмілого користування підручником [4, с. 70], тобто зосереджувала увагу на процесуальному складнику учіння. Вже тоді значний потенціал у

розвитку пізнання і творчого мислення учнів початкової школи вчена вбачала у необхідності доповнити підручники навчально-методичними комплектами: книжками для читання, хрестоматіях, збірниками вправ та задач, робочими зошитами з друкованою основою.

Із розвитком української дидактики початкової школи, зі змінами у підходах до освіти, О. Савченко поглибила методологічний підхід до тлумачення поняття «уміти вчитися», доповнивши його поняттями «пізнавальна активність», «пізнавальна самостійність», що передбачали навчання дітей самостійно засвоювати нові знання і способи дій.

У 1990-х рр. учена опублікувала систематизовану низку посібників для учнів початкової школи під загальним гаслом «Умій учитися». Головною метою посібників було формування творчого мислення молодших школярів, розвиток їхньої пізнавальної активності, самостійності. Найдоцільнішим способом активізації пізнавальної самостійної діяльності О. Савченко вважала розв'язування системи пізнавально-творчих завдань, які класифікувала за такими основними типами: виявлення нових фактів, явищ, добір і групування матеріалу з певного питання, порівняння з наступним поясненням подібності й відмінності між порівнюваними об'єктами, формулювання оцінних суджень, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, пояснення смислового й образного значення слова, вислову, визначення головної думки прочитаного, доведення висунутого вчителем положення і власного судження. Вочевидь, такі завдання «працювали» на ідею, яку нині називають компетентнісний підхід в освіті. На підставі ознайомлення із зарубіжним досвідом, власне компетентнісний підхід О. Савченко розглядала як «інструмент особистісно орієнтованого навчання, самонавчання, саморозвитку в умовах переходу до інформаційного суспільства [2, с. 221], тобто як виховання і розвиток у дітей бажання вчитися на власних успіхах, а не на невдачах. Їй належить вже хрестоматійне окреслення формування структурних компонентів уміння вчитися [2, с. 221].

У контексті оновлення в Україні змісту початкової освіти відповідно до концепції Нової української школи вчена зазначила необхідність переосмислити і розширити функції підручника для початкової школи на засадах дитиноцентризму, компетентнісного підходу, аби реалізувати різні форми навчальної взаємодії учнів, оволодіння дослідницькими вміннями щодо текстів різних видів – художніх, науково-пізнавальних, медіатекстів. У своєму останньому методичному посібнику «Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання» (2020) вона наголосила, що укладачі нового покоління підручників мають концентрувати зусилля на інтересах і можливостях дитини в досягненні очікуваних результатів [1]. Оскільки на уроках літературного читання цілеспрямовано формуються крім читацької і комунікативної компетентностей й здатність до навчання впродовж життя, то найважливішим інструментом є вміння працювати з підручником, яке є міжпредметним [1, с. 58].

Таким чином, у розгортанні дидактичних ідей О. Савченко спостерігається водночас і певна спадкоємність ідей, і розроблення нових методичних складників навчання учнів початкової школи на засадах оновлених компетентностей. До якісно нових здобутків відносимо розроблення ученою системи міжпредметних завдань на уроках літературного читання окремо для 2-го, 3-го і 4-го класів; міжпредметних завдань як засобу розвитку мовлення; міжпредметних завдань на моделювання, на розрізнення й оперування текстами різних жанрів. До новацій належить і окреслення міжпредметних завдань, що реалізуються у проєктній діяльності учнів початкової школи й актуалізують універсальні способи пізнання, а отже, є міжпредметними.

Ключові слова: Олександра Савченко, освіта впродовж життя, дитиноцентризм, проєктна діяльність.

Список використаних джерел

1. Савченко О. Я. Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.

2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Підручник для студентів ВНЗ. Київ: «Грамота», 2012. 504 с.
3. Савченко О. Я. Самостійна робота на уроках української мови в малокомплектній школі. *Педагогіка і методика початкової освіти* : республік. наук.-метод. зб. Київ : Рад. шк., 1975. Вип. 10. С. 72–80.
4. Савченко О. Я. Навчати дітей учитися. *Початкова школа*. 1979. № 11. С. 68–74.
5. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. *Рідна школа*. 2011. № 8-9. С. 4–8.
6. Ключові компетентності для навчання протягом життя. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ У ПІДРУЧНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ

*Дячок Світлана,
канд. філол. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Місія МОН України «полягає в розробленні і здійсненні державної політики, що гарантує всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних творчих та фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу...» [4].

Відповідно у Державному стандарті базової середньої освіти серед 10 ключових читацької компетентності не зазначено, проте вказано, що наскрізними в усіх ключових компетентностях є такі вміння, які формуються саме на уроках літератури, зокрема: «читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у